

Frösängs kapell

VID OXELÖSUNDS KYRKOGRÅRD

Foto: Lotta Wiss

**Svenska
kyrkan**

Oxelösunds
församling

Kyrkogården och kapellets historik

BAKGRUND KYRKOGRÅRDEN

Protokoll från sammanträden med Nyköpings Vestra och S:t Nicolai kyrkoråd och med kommitterade för kyrkogårdsanläggning finns från 1923–1932 i Oxelösunds kommun arkiv. Förslaget om en egen kyrkogård i Oxelösund väcktes vid kyrkostämma 1921 av municipalfullmäktiges ordförande herr Eklund.

Två alternativa platser fanns, Sundsör med järnväg på ena sidan och väg på den andra och Frösäng. Arkitekt Markelius inkallades som expert för att avgöra frågan om lämplighet. Han valde dock att endast leverera en förslagsritning för Sundsör till mötet den 18 juni 1925. Frösäng vann tack vare platsens vackra, naturliga inramning samt

”stillhet från lifslarmet”. 1923 hade redan en kommitté tillsatts att ta fram en plan och kostnadsförslag. Förhandlingar om köp upptogs med ägaren Backa Hosjö AB. Oxelösunds municipalsamhälle skulle förvärva torpet Frösäng och marken runt kyrkogårdsområdet. Därmed garanterades att den natursköna omgivningen med lövskog inte skulle försvinna eller upplåtas till störande ändamål.

Arkitekt E.G. Asplund inbjöds att den 7 november 1923 besöka platsen för att därefter upprätta ritningar och förslag. De 8 februari 1924 granskades förslaget gemensamt med kommitterade, som ansåg att en väg behövde anläggas genom allmänna gravfältets mitt,

från ingången fram till avdelningen för barngravarna. Markområdet vid Frösäng var sankt och där gick Grängesbolaget in med medel till påfyllning av marken. Järnvägsbolaget lånade ut begagnad räls och sli- pers för spårläggning från lastkajen till begravningsplatsen. Brev skrevs till bankdirektören A. Andersson i Eskilstuna med yrkande om ytterli- gare 200 meter räls och en vagns- lastslipers skulle lånas ut.

Kostnader för anläggande av kyrko- gården framgår av originalanteck- ning 24/8 1927 och av en avskrift 7/10 1930. Stora belopp för rördrä- nering och grusfyllnad av området. Inköp av markområdet 15 000 kr, dränering 13 330:30 kr, planering och plantering 9 686:91 kr, stenmur kring förgården och grindar med mera 9 050 kr. Totalt 103 506:42 kr. Oklart om beloppet 42 240 kr från 1927 ingår i den summeringen. En- ligt faktura från Carl Jansson, Han- delsträdgård, Adolfsberg, Nyköping hade 900 Ligusterplantor levere- rats den 29/4 och 200 st den 11/5 1949 till en kostnad av 200 kr. 700 st i maj 1950 för 130 kr. Av dessa ligusterbuskar finns inga kvar idag.

Arkitekt Kaj Svensson upprättade projekteringsritningar 1988–1989 till utvidgning av kyrkogården. Arbetet pågick under 1989–1990. Ask- och urngravområde anlades. Några gravkvarter från arkitekt

G. Asplunds ursprungliga plan ändrades liksom även några efter arkitekt Gunnar Martinssons arbete inom kyrkogården. Enligt Länssty- relsens Beslut 1989–06–30 gavs Oxelösunds församling tillstånd till nytt urn- och askgravsområde, kransplats, ny stödmur, ny parkbe- lysning, till och runt minneslunden, av samma typ som på befintlig kyrkogård samt vatten- och av- fallsplatser på kyrkogården.

BAKGRUND FRÖSÄNGS KAPELL

Med en ökande befolkning i Oxelö- sund, från 3000 personer år 1896 till 5000 år 1913, uppstod behov av olika offentliga lokaler. Som guds- tjänstlokal i municipalsamhället Oxelösund användes under första delen av 1900-talet S:t Botvids- salen, inrymd i ett skolhus som låg nedanför berget i Oxelösund, där S:t Botvids kyrka nu är belägen. I den gamla S:t Botvidssalen hölls även begravningsförrättningar och de skedde också direkt ute på kyrkogården vid Frösäng från 1930. Arkitekt Gunnar Asplund tillkallades på nytt till Frösäng nu för att gestalta ett begravningskapell.

Kapellet uppfördes efter Asplunds ritningar och invigdes den 10 december 1938 under en ceremoni där biskop Aulén invigningstalade. Pastoratets präster deltog som assistenter till biskopen. En nybildad kyrkokör sjöng. Järnvägsbolaget TGOJ och Oxelösunds järnverk tackades för donationer till kapellet. På 1940-talet började pastoratet Nyköping Väster och Nicolai församlingar fondera medel till en kyrkobyggnad i Oxelösund. Kyrkan stod klar 1957 på berget i Oxelösund.

Kapelltillbyggnaden från 1972–1973 med utökning 2004 har tillkommit för att förbättra arbetsmiljön för präster, kyrkomusiker, vaktmästare och begravningsentreprenörer samt miljön för gästerna (Källa: Voup 2005).

BAKGRUND KLOCKSTAPELN
Arkitekt Erik Lundberg ritade klockstapeln 1926 i jugendstil. Kopia av signerade ritningar från april 1926 finns i Oxelösunds arkiv och i Sörmlands museums arkiv. Klockstapeln byggdes på berget där S:t Botvids kyrka ligger idag. Stapeln

FOTO: ARKIVBILD SÖRMLANDS MUSEUM, FOTOGRAF OKÄND

byggdes med hjälp av syföreningens insamlade medel för sålda alster. Virket skänktes av framlidne godsägaren på Stjärnholm, E. Åhlund. Invigning skedde första advent 1926.

Den ena klockan skänktes av TGOJ och den andra av syföreningen. Inför beslutad flyttning av klockstapeln 1959 monterades den ned, med början den 19 mars, av fem män från Oxelösunds yrkesskola för byggnadssnickare under ledning av yrkesläraren Harry Thronström. Försiktigt lossades bräda för bräda. Klockstapeln återuppfördes sedan i september samma år på ett berg i Frösäng, väster om kapellet.

Kapellet

I alla Asplunds verk var kontakten med naturen ett viktigt inslag. Kapellet ligger inpassat i kyrkogårdsområdets sydöstra del, med berget helt in på östfasaden. När det bygg-

des stod en ek helt intill kapellet i söder. Byggnaden ligger i suterräng och har synlig grund av brädfordrad betong, målad svart. Frösängs kapell ger ett stramt, slutet intryck med

sin funktionalistiska karaktär och rektangulära, kubiska form.

Entréfasaden i väster är kraftfullt markerad med ett murkrön, vilket betyder att muren skjuter upp ovanför taket som en teaterkuliss. Huvudporten är en utåtgående kopparklädd pardörr. Ovanför den finns en relief av gjutgjärn med Jesu huvud och bokstäverna IHS under. Porten förstärker intrycket av slutenhet. Fasaden är klädd med kalkstensskivor, så kallad sjösamarmor, som brutits vid Sjösa nordost om Nyköping. Skivorna är oregelbunda till formen huggna i olika storlekar med en råhuggen yta med reliefverkan, medan fogarna är jämnt huggna och sammanfogade med ett ljust bruk. Kulören skiftar mellan beige, grå och ljus brun.

Långhuset har ett flackt sadeltak belagt med kopparplåt i skivor lagda med förskjutna falsar. Takfallen är försedda med hängrännor

och stuprör av koppar. Fönstren i söder är placerade högt på fasaden i en rad om sex bågar av enluftstyp målade bruna. I norr finns ett större vertikalt fönster.

En stor tillbyggnad i vinkel ritad av arkitekt Rolf Bergh, utgår från det lilla kapellets viktiga sydfasad, vilket på ett avgörande sätt förändrar intrycket. Denna tillbyggnad utökades 2004 efter ritning av byggnadsingenjör P O Gustavsson.

KAPELLETS ANVÄNDNING

Kapellet används i första hand till kyrkliga och borgerliga begravningar, ca 100 per år. Begravningsverksamheten bekostar driften av kapellet. Musik framförs på orgel, digitalt piano eller andra instrument samt med sångare. Musik i sommarkväll anordnas på lördagar i juli. Ett antal studiebesök sker årligen av skolklasser, stiftet, arkitekter med flera, till stor del på grund av byggnadens kulturhistoriska värde.

FOTO: LOTTA WISS

Klockstapeln

Klockstapeln ritades 1926 av arkitekt Erik Lundberg och uppfördes samma år på berget i Oxelösund, där kyrkan idag är belägen. Den flyttades till kyrkogården 1959 och placerades på berghällen väster om kapellet. Den är ett exempel på en traditionellt byggd klockstapel med tydligt moderna drag. Den har bärande hjärtstockar intappade i syllstockarna som stötts av dubbla strävben. Stapeln har sadeltak med ett tydligt språng vid takfoten.

En stor och en liten klocka är upphängda i stapeln, väl dolda under taket. Klockringningen sköts på elektrisk väg från kapellet. Omfat-

FOTO: LOTTA WISS

tande renoveringsinsatser gjordes 2011 när stapeln monterades ned i sin helhet och skadade delar byttes. Klockstapeln har ett stort kulturhistoriskt och teknikhistoriskt värde och är av stor vikt för kyrkogårdens helhetsmiljö och sammanhang.

Kyrkogården idag

FÖRGÅRDEN

Från parkeringsplatsen söder om kapellbyggnaden når man först den muromgärdade förgården. Gravkapellet ligger omedelbart mot öster i anslutning till det närliggande berget. Ytan består i övrigt av grusgångar, klippt gräs och några ytor för uppställning av parkbänkar.

Utanför förgårdsmuren i det nordvästra hörnet finns den stensatta kransvisningsplatsen. Mellan ekonomigården och klockstapeln finns

en större grusgång som går förbi kvarter A och bort till de nybyggda ekonomibygnaderna. Gången används som bilväg in på kyrkogården. Parkeringsplatser finns anvisade på olika platser inne på kyrkogården.

OMRÅDET KRING KLOCKSTAPELN

Omväxlande hög- och låggräsytor, delvis med berg i dagen. Grupper av ek, björk med mera, speciellt söder om klockstapeln. Bänkar med bord finns utplacerade för kyrkogårdens besökare.

Kulturhistorisk bedömning

Kyrkogården planerades och ritades ursprungligen av arkitekt Gunnar Asplund på 1920-talet, anlades och invigdes 1930. Under samma tidsperiod arbetade arkitekten med den första delen av Skogskyrkogården i Stockholm. Kyrkogården måste betraktas som mycket unik och genomarbetad. Den har också planterats mycket omsorgsfullt och genomtänkt i flera etapper.

Även kapellet är ritat av Asplund och har likheter med Trons kapell inom världsarvet Skogskyrkogården i Stockholm. Frösängs kapells ursprungliga exteriör är en god representant för Asplunds och 1930-talets funktionalistiska arkitektur och för den tidens begravningskapell. Utgångspunkten var människan och kontakten med naturen. Alla skiftningar i känslolivet avspeglade arkitekten medvetet i arkitekturen genom kontraster i material, ljus och mörker, öppet och slutet.

Arkitekturen är stram, men byggnaden har ljusa fasader klädda med bearbetade kalkstensskivor. Ett högt placerat fönsterband i söder ger interiören skiftningar i ljusinsläppen och samtidigt en avskildhet. Porten i väster är av koppar som ger tyngd åt entrén. Exteriört påverkas dock originalbyggnaden mycket påtagligt

av en tillbyggnad från 1972–73 som bryter upp ursprungstanken med kapellet.

Interiörens ursprungliga inredning och strama karaktär är avskärmande och inger ett lugn. Mycket av ursprungskaraktären finns kvar, med det väggfasta altaret och altartavlan i det svagt markerade koret, kalkstensgolv, vitputsade väggar med inmurade ljushållare, vitt brädtak och den högt placerade fönsterranden i söder.

FOTO: LOTTA WISS

Vid om- och tillbyggnaden förändrades och förenklades ytskikten. Man lät ta upp två nya dörrar på den södra väggen och förstörde ett fönster i nordost. Helhetskaraktären ger därför intryck av att praktiska funktioner har fått väga tyngre än estetiska. Lösa originalstolar som var specialritade av Asplund byttes ut 1973. De nya stolarna stämmer inte överens med den funktionalistiska period då kapellet byggdes.

Oxelösunds församling
Kyrkogatan 12, 613 30 Oxelösund
Telefon: 0155-29 34 00
oxelosunds.forsamling@svenskakyrkan.se
www.svenskakyrkan.se/oxelosund